

SECTION - D

Q1. Positive effects of tourism

Integrational

Ans **Integration** ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ?

☞ Integration ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕਤਾ, ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸਮਝ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

Travel ਅਤੇ Tourism ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Tourism ਰਾਹੀਂ **Integration** ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ

1. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਇੱਕਤਾ (Cultural Integration):

- ਯਾਤਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿਵਾਜਾਂ, ਤਿਉਹਾਰਾਂ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ diversity (ਵਿਭਿੰਨਤਾ) ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਉਦਾਹਰਨ: ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਹੋਲੀ ਜਾਂ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ।

2. ਸਮਾਜਿਕ ਇੱਕਤਾ (Social Integration):

- ਲੋਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ, ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।
- ਇਹਨਾਂ ਸੰਪਰਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ, ਦੇਸਤੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਦਾ ਹੈ।
- ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ social bonding ਬਣਦੀ ਹੈ।

3. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇੱਕਤਾ (National Integration):

- Domestic tourism (ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਯਾਤਰਾ) ਨਾਲ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਹੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
- ਪੰਜਾਬੀ ਯਾਤਰੀ ਜਦੋਂ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

4. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇੱਕਤਾ (International Integration):

- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰਾ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਨਾਲ Global Peace, Understanding ਅਤੇ Cooperation ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- ਉਦਾਹਰਨ: ਯੂ.ਐਨ. ਡਬਲਿਊ.ਟੀ.ਓ. (UNWTO) ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਵੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ Tourism ਰਾਹੀਂ ਜੋੜਨਾ ਹੈ।

5. ਆਰਥਿਕ ਇੱਕਤਾ (Economic Integration):

- ਟੂਰਿਸਟ ਖਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਕਲਾ-ਹਸਤਕਲਾ, ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਧਦਾ ਹੈ।
- ਇਸ ਨਾਲ ਗਲੋਬਲ ਲੈਵਲ 'ਤੇ trade ਅਤੇ investment ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕਤਾ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਨਤੀਜਾ (Conclusion):

Travel and Tourism ਰਾਹੀਂ Integration ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਰੀਆਂ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ-ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਿਰਫ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ।

Q2. National building, appreciation of language, dress, food, and customs .

Ans. 1. National Building (ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਰਮਾਣ)

- ਅਰਥ: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ, ਇੱਕਤਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣਾ।
- ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭਾਵ:
 - ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਕਿਲੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹੱਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।
 - **Domestic tourism** ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
 - ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. Appreciation of Language (ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਕਦਰ)

- ਯਾਤਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ, ਬੋਲਦੇ ਅਤੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਤਮ-ਗੌਰਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ/ਸਮਝਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਉਦਾਹਰਨ: ਪੰਜਾਬੀ ਯਾਤਰੀ ਜਦੋਂ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. Appreciation of Dress (ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਕਦਰ)

- ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਿਵਾਇਤੀ ਕਪੜੇ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਰੁਚਿਕਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- ਉਦਾਹਰਨ: ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਜੂਤੀਆਂ, ਸਾੜੀਆਂ, ਫੇਸ਼ਨ ਸਟਾਈਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

4. Appreciation of Food (ਭੋਜਨ ਦੀ ਕਦਰ)

- ਸਥਾਨਕ ਭੋਜਨ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸਵਾਦ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
- ਲੋਕ ਸਥਾਨਕ ਖਾਣੇ ਜਿਵੇਂ ਪਕੌੜੇ, ਬਿਰਯਾਨੀ, ਸਥਾਨਕ ਮੀਠੇ ਜਾਂ ਤਿੱਖੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸਥਾਨਕ ਕਲਚਰ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਸਥਾਨਕ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਵੀ ਹੈ।

5. Appreciation of Customs (ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ)

- ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ।

- ਉਦਾਹਰਨ: ਹੋਲੀ, ਦੀਵਾਲੀ, ਬੋਸਾਕ, ਪਹਾੜੀ ਤਿਉਹਾਰ – ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਨਾਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਨਤੀਜਾ (Conclusion)

Travel and Tourism ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ:

- **National Building** = ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੇ ਇੱਕਤਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ।
- **Language** = ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ।
- **Dress** = ਸਥਾਨਕ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਕਦਰ।
- **Food** = ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਆਨੰਦ।
- **Customs** = ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ।

ਇਹ ਸਭ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਂਝਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਅਨੁਭਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Q3 information flows -travelogues

Ans . ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਫਲੋਜ਼ (Information Flows) – ਯਾਤਰਾ ਵਰਣਨ (Travelogues)

ਸੰਖੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ' (**Information Flows**) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਤਰੀਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ, ਅਨੁਭਵ, ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ, ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਵਰਣਨ (**Travelogues**) ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਯਾਤਰਾ ਵਰਣਨ (**Travelogues**) ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝ

ਯਾਤਰਾ ਵਰਣਨ ਉਹ ਲੇਖ, ਡਾਇਰੀ, ਬਲੋਗ, ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਯਾਤਰੀ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗਾਈਡ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Features of Travelogues):

1. ਸਥਾਨਕ ਜਾਣਕਾਰੀ (**Local Information**):

ਯਾਤਰਾ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰੀ ਸਥਾਨਕ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

2. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਜਾਣਕਾਰੀ (Cultural Insights):

ਸਥਾਨਕ ਰਿਵਾਜ, ਭਾਸ਼ਾ, ਤਿਉਹਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।

3. ਅਨੁਭਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ (Personal Experiences):

ਯਾਤਰੀ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵਾਂ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

4. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ (Perspective):

ਹਰ ਯਾਤਰੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਨੁਭਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

5. ਮੈਡੀਅਮ (Mediums):

- ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ: ਕਿਤਾਬਾਂ, ਪੈਪਰ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ
- ਡਿਜਿਟਲ ਮੀਡੀਆ: ਬਲੋਗ, ਯੂਟਿਊਬ ਵੀਡੀਓ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ
- ਡਾਇਰੀ/ਨੋਟਬੁੱਕ

ਯਾਤਰਾ ਵਰਣਨ ਦੇ ਫਾਇਦੇ (Benefits of Travelogues):

1. ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ (Information Dissemination):

ਨਵੇਂ ਸਥਾਨਾਂ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ, ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਮਾਰਗ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

2. ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ (Traveler Assistance):

ਅਗਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

3. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ (Cultural Exchange):

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

4. ਯਾਤਰਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ (Travel Inspiration):

ਯਾਤਰਾ ਵਰਣਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

5. ਅਰਥਿਕ ਮਦਦ (Economic Support):

ਪਹਿਚਾਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਵਪਾਰ ਤੇ ਹੋਟਲ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ, ਯਾਤਰਾ ਵਰਣਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਹੈ, ਜੋ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਤੇ ਮਦਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

Q4. Removal of barriers flow of goods.

Ans ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿੱਚ ਬਾਧਾਵਾਂ ਦੇ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ (**Removal of Barriers – Flow of Goods in Tourism**)

ਭੂਮਿਕਾ:

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਥੇ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ "**Removal of Barriers**" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਧਾਵਾਂ ਦਾ ਹਟਾਉਣਾ ਮੂਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਨੀਤੀਆਂ, ਕਸਟਮਸ, ਟੈੱਕਸ, ਅਤੇ ਲਾਜਿਸਟਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ (Flow of Goods in Tourism)

ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਮਤਲਬ:

ਮਾਲ (**Goods**) ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ (**Services**) ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣਾ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੁਝ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

1. ਸਥਾਨਕ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਬਿਕਰੀ (Local Products):

- ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਲਈ ਆਏ ਯਾਤਰੀ ਸਥਾਨਕ ਹੱਥ ਦੇ ਬਣੇ ਉਤਪਾਦ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੱਥ ਦੇ ਬਣੇ ਕੱਪੜੇ, ਕਲਾ, ਗਹਿਣੇ।
- ਇਸ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਸੁਧਾਰਦੀ ਹੈ।

2. ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਆਈਟਮ (Food & Restaurant Supplies):

- ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਮਾਲ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਧਦੀ ਹੈ।

3. ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਆਕਾਮੇਡੇਸ਼ਨ (Hotels & Accommodation):

- ਹੋਟਲਾਂ ਲਈ ਫਰਨੀਚਰ, ਲਿਨਨ, ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਸਮਾਨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਸ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਵਿਧਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

4. ਅਰਥਿਕ ਲਾਭ (Economic Benefits):

- ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਧਾ ਦੇ ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧਦੀ ਹੈ।
- ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਬਿਜ਼ਨਸ ਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿੱਚ ਬਾਧਾਵਾਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਲਾਭ (Positive Effects of Removing Barriers)

1. ਵਪਾਰ ਵਧਾਉਣਾ (Boost in Trade):

- ਜੇ ਕਸਟਮਜ਼ ਜਾਂ ਟੈੱਕਸ ਦੀਆਂ ਜਟਿਲਤਾਵਾਂ ਘਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਲ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2. ਸਥਾਨਕ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ (Local Economic Development):

- ਸਥਾਨਕ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮੌਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

3. ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾ (Traveler Convenience):

- ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ (International Cooperation):

- ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

5. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ (Cultural Exchange):

- ਸਥਾਨਕ ਉਤਪਾਦ ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੇ ਬਣੇ ਸਮਾਨ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰ ਵਿੱਚ, ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਾਧਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਸੁਗਮ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ:

- ਸਥਾਨਕ ਵਪਾਰ ਫੁੱਲਦੇ ਹਨ
- ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਧਦੀ ਹੈ

- ਅਤੇ ਕਲਚਰਲ ਐਕਸਚੇਂਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

Q4. Negative effects of tourism

1 conflict cultural shock

Ans 1. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਟਕਰਾਅ (Cultural Conflicts in Tourism)

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਟਕਰਾਅ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰੀਤੀਆਂ, ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ, ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਪਰਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਟਕਰਾਅ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

- ਭਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ – ਜਦੋਂ ਯਾਤਰੀ ਲੋਕਲ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਪਾਉਂਦੇ।
- ਭਿੰਨ ਰੀਤੀਆਂ ਤੇ ਰਿਵਾਜ਼ – ਜਿਵੇਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣਾ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨਾ।
- ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ – ਜਿਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ।
- ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਅਣਜਾਣੀ – ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਯਾਤਰੀ ਨਾ ਜਾਣਣ ਕਾਰਨ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਣ: ਜੇ ਕੋਈ ਯਾਤਰੀ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਧੱਕਾ (Cultural Shock in Tourism)

ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਧੱਕਾ ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ:

- ਅਸਮੱਜਸ ਅਤੇ ਭਰਮ
- ਨਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਘਲਣ-ਮਿਲਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ
- ਥੋੜ੍ਹਾ ਡਰ, ਅਲੱਗ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ
- ਘਰੇਲੂ ਆਦਤਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ

ਉਦਾਹਰਣ: ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਆਦਤਾਂ ਨਾਲ ਪਰਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਜਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨਾਲ ਅਸੁਵਿਧਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ (Summary)

- ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਟਕਰਾਅ ਅਕਸਰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਲੋਕਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਧੱਕਾ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨੋਵੈਜਿਆਨਕ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਵੀਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਦੇਹਾਂ ਦੀ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

Q2. Ecological degradation

Ans 1.

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (Definition)

ਪਰਿਆਵਰਣਕ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਖਰਾਬੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਥਲ, ਜਲ, ਹਵਾ, ਜੈਵਿਕ ਵਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ Ecological Degradation in Tourism ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖੇਤਰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨ, ਜੈਵਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2.

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਆਵਰਣਕ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ (Causes)

1. ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ
 - ਹੋਟਲ, ਰੈਸੋਰਟ, ਰੋਡ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਖੁਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - ਇਸ ਨਾਲ ਵਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਆਵਾਸ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ
 - ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ।
 - ਨਦੀ, ਝੀਲ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗੰਦਗੀ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਅਤੇ ਰਾਸਾਇਣਿਕ ਪਦਾਰਥ।
3. ਧੂੜ, ਧੁਆਂ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ

- ਟੂਰਿਸਟ ਵਾਹਨਾਂ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੱਸਾਂ ਤੋਂ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 - ਇਹ ਹਵਾ ਅਤੇ ਆਬੋਹਵਾ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾਂਦਾ ਹੈ।
4. ਜੈਵਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਘਾਟ
- ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਤਬਾਹ ਹੋਣਾ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਂਦਾ ਹੈ।
 - ਕੁਝ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅੰਤਹਿਨ ਤੱਕ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
5. ਧੁਨੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ (Noise Pollution)
- ਟੂਰਿਸਟ ਵਾਹਨਾਂ, ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸੋਰਟਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
-

3.

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਪਰਿਆਵਰਣਕ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ (Effects)

1. ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ
 - ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟੂਰਿਸਟ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਧੁਏਂ ਨਾਲ ਹਵਾ ਗਰਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
 2. ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਖਤਮ ਹੋਣਾ
 - ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਅਤਿਅਧਿਕ ਦਬਾਅ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 3. ਜੈਵਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ
 - ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
 4. ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ
 - ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਕੂੜੇ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਾਇਣਿਕ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਜਲ-ਸੰਸਾਧਨ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
-

4.

ਮਿਸਾਲਾਂ (Examples)

- ਮਾਊਂਟ ਏਵਰੇਸਟ, ਨੇਪਾਲ – ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਧੋੜਾਂ।
- ਆਂਕਰਾ ਰਿਜ਼ੋਰਟ, ਹਵਾਈ – ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸੋਰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੱਧ ਖਪਤ।
- ਆਮਾਜ਼ਾਨ ਜੰਗਲ – ਜੰਗਲ ਕਟਾਈ ਅਤੇ ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਵਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ।

5.

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹੀ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Mitigation Measures)

1. ਸਥਾਈ ਟੂਰਿਜ਼ਮ (Sustainable Tourism) – ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ।
2. ਕੂੜੇ-ਕਰਕਟ ਪ੍ਰਬੰਧ (Waste Management) – ਪਲਾਸਟਿਕ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਾਇਣਿਕ ਗੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ।
3. ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ।
4. ਜਾਗਰੂਕਤਾ (Awareness) – ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
5. ਟੂਰਿਸਟ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ – ਕੁਦਰਤੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ।

ਸਾਰ:

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰਿਆਵਰਣਕ ਤਬਾਹੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਜੰਗਲ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਥਾਈ ਟੂਰਿਜ਼ਮ, ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

Q.4 danger to protected archaeological sites

Ans 1.

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (Definition)

ਸੰਰੱਖਿਤ ਸਾਈਟਾਂ (Protected Sites) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਮਹਿਲ, ਪੁਰਾਤਤਵਿਕ ਖੋਜ ਵਾਲੀ ਥਾਵਾਂ, ਹਿਸਟੋਰਿਕ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਹਨ। ਇਹ ਥਾਵਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਆਰਕੀਐਲੋਜੀਕਲ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਬੇਹੱਦਤਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਈਟਾਂ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਨੂੰ **Negative Effect of Tourism on Protected and Archaeological Sites** ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

2.

ਸੰਰੱਖਿਤ ਅਤੇ ਆਰਕੀਐਲੋਜੀਕਲ ਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਖਤਰੇ (Causes of Danger)

1. ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਅਤੇ ਅਤਿਅਧਿਕ ਦਬਾਅ

- ਜਦੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸੈਲਾਨੀ ਇੱਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੂਲ ਢਾਂਚਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਊਰੇਲ, ਮੂਰਤੀਆਂ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਕੰਚੀ/ਚੀੜ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟੁੱਟ ਸਕਦੀ ਹੈ।

2. ਕੂੜੇ ਅਤੇ ਗੰਦਗੀ

- ਹੋਟਲ, ਸੈਲਾਨੀ ਸ਼ਾਪਾਂ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਗੰਦਗੀ।
- ਪੁਰਾਤਤਵਿਕ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਕੂੜਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਦੇ ਸਥਾਈ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. ਵਾਂਧਾ (Vandalism)

- ਕੁਝ ਸੈਲਾਨੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲਿਖਤਾਂ, ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- **Graffiti** ਕਰਨਾ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਜਾਂ ਟੁੱਟਣਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ।

4. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਹਾਨੀ

- ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੂਰਿਸਟ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਲੋਂ ਧੂੜ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ।
- ਇਤਿਹਾਸਕ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦੇ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਜਲ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

5. ਅਣਚਾਹੀ ਵਿਕਾਸ (Unplanned Development)

- ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਹੋਟਲ, ਸ਼ਾਪਾਂ, ਰੈਸੋਰਟਾਂ ਦਾ ਬਣਨਾ।
- ਇਤਿਹਾਸਕ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਖਤਰਾ।

3.

Negative Effects / ਨਤੀਜੇ

1. ਸੰਰੱਖਿਤ ਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ

- ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਆਰਕੀਐਲੋਜੀਕਲ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
2. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਘਾਟ
 - ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਆਰਕੀਐਲੋਜੀਕਲ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਹੱਤਵ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
 3. ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ
 - ਜੇ ਸਾਈਟ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਟੂਰਿਸਟ ਆਕਰਸ਼ਣ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 4. ਪਾਣੀ, ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ
 - ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਭੀੜ ਅਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।
-

4.

ਮਿਸਾਲਾਂ (Examples)

- ਤਾਜ ਮਹਲ, ਭਾਰਤ – ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਕਾਰਨ ਮਾਰਬਲ ਦੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਮੂਲ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ।
 - ਪੇਟਰਾ, ਜੋਰਡਨ – ਵੀਡੀਓਆਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਲਈ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਛੂਹਣ ਨਾਲ ਚਟਾਨਾਂ ਦਾ ਘਿਸਣਾ।
 - ਇੰਕਾ ਸਾਈਟ **Machu Picchu**, ਪੇਰੂ – ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਕਾਰਨ ਮਾਊਂਟੇਨ ਟ੍ਰੇਲ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਘਾਟ।
-

5.

ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Mitigation Measures)

1. ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ (Visitor Limits)
 - ਹਰ ਸਾਲ ਜਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਟੂਰਿਸਟ ਗਿਣਤੀ।
2. ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (Management System)
 - ਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ।
3. ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ (Awareness & Education)

- ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਰੱਖਿਤ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਨਾ।

4. ਸਥਿਰ ਵਿਕਾਸ (Sustainable Infrastructure)

- ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਰੈਸੋਰਟ ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ।

5. ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ (Rules & Penalties)

- ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ।

ਸਾਰ:

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਬੇਹੱਦਤਾ ਅਤੇ ਅਣਯੋਜਿਤ ਵਿਕਾਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਆਰਕੀਐਲੋਜੀਕਲ ਸਾਈਟਾਂ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਈਟਾਂ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀ ਦੌਰੇ, ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਥਿਰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ, ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

Q.6 interference in wildlife habitat

Ans 1.

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (Definition)

ਵਨਜੀਵਨ ਦੇ ਆਵਾਸ ਵਿੱਚ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੈਲਾਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਂ ਇਨਫ੍ਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

2.

ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ (Causes of Interference)

1. ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਟੂਰਿਸਟ ਭੀੜ (Vehicles and Tourist Crowds)

- ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਜੰਗਲ ਦੇ ਮੂਲ ਧੁੰਧਲੇ ਪੱਥਰਾਂ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ।

2. ਹੋਟਲ, ਰੈਸੋਰਟ ਅਤੇ ਤਹਿਰੀਰ (Hotels, Resorts, and Infrastructure)

- ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸੋਰਟਾਂ ਦੇ ਬਣਨ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਆਵਾਸ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

3. ਧੁਨੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ (Noise and Air Pollution)

- ਵਾਹਨਾਂ, ਜੈਟ, ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਧੁਨੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ।
- ਇਹ ਵਨਜੀਵਨ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੰਕੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜੁੜਤੀਆਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

4. ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ (Waste Disposal)

- ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਛੱਡੇ ਕੂੜੇ ਨਾਲ ਜੰਗਲਾਤ ਗੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖਾਦ-ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ।

5. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਆਵਾਸ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ (Obstruction in Natural Habitats)

- ਪਹਾੜੀ ਟ੍ਰੇਲ, ਜੰਗਲ ਰੋਡ ਅਤੇ ਟੂਰਿਸਟ ਰੁੱਟਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਆਵਾਸ ਪਾਥਲਬੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

3.

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ (Negative Effects)

1. ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਆਵਾਸ ਦਾ ਘਾਟ (Loss of Habitat)

- ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਖੁਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

2. ਜੈਵਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ (Impact on Biodiversity)

- ਕੁਝ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ।
- ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਘਟਦੀ ਹੈ।

3. ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ (Behavioral Changes)

- ਧੁਨੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਕਈ ਵਾਰ ਜੀਵ ਮਨੁੱਖੀ ਥਾਵਾਂ ਵੱਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ (Disruption of Ecological Balance)

- ਕੁਝ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਘੱਟਤਾ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 - ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
-

4.

ਮਿਸਾਲਾਂ (Examples)

- ਜੀਰਾਫ, ਅਫ਼ਰੀਕਾ – ਸੈਫਾਰੀ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਵਨਜੀਵਨ ਦੇ ਆਵਾਸ ਵਿੱਚ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ।
 - ਜੰਗਲਾਤ ਰਿਜ਼ੋਰਟ, ਭਾਰਤ – ਟੂਰਿਸਟ ਭੀੜ ਅਤੇ ਰੋਡ ਨੇ ਹਰਨ, ਬਾਂਦਰ ਅਤੇ ਸਿਰਪਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ।
 - ਪੇਂਗਵਿਨ ਅਤੇ ਸੀਲ ਆਬਾਦੀਆਂ, ਆਰਕਟਿਕ – ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਸਿਕ ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ।
-

5.

ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Mitigation Measures)

1. ਸਥਿਰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ (Sustainable Tourism)
 - ਟੂਰਿਸਟ ਰੂਟ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ।
2. ਜੰਗਲਾਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੋਨ (Wildlife Protection Zones)
 - ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ।
3. ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ (Awareness & Education)
 - ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਨਾ।
4. ਕੂੜੇ-ਪਲਾਸਟਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ (Waste Management)
 - ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੂੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣ ਦੇ ਨਿਯਮ।
5. ਸਾਫ਼ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲ (Eco-friendly Trails & Roads)

- ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਆਵਾਸ 'ਤੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ।
-

ਸਾਰ:

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਬੇਹੱਦਤਾ ਅਤੇ ਅਣਯੋਜਿਤ ਵਿਕਾਸ ਵਨਜੀਵਨ ਦੇ ਆਵਾਸ ਵਿੱਚ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਜੰਗਲਾਤ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ, ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

Q7. Social effects on the residence of tourist places.

Ans 1.

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (Definition)

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖੇਤਰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ, ਰਿਵਾਜ, ਆਦਤਾਂ, ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ-ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਕਾਰਾਤਮਕ (Positive) ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ (Negative) ਦੋਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਨਿਵਾਸੀਆਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਾਂਗੇ।

2.

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ (Positive Social Effects)

1. ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ

- ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਦਸਤਕਾਰੀ, ਨੱਚ-ਗਾਣਾ, ਫੈਸ਼ਨ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਭਿਮਾਨ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

2. ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਨੈੱਟਵਰਕ

- ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਨਾਲ ਮੀਲਣ-ਜੁਲਣ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਸਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ।

3. ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ

- ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

- ਇਹ ਖੇਤਰਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਸਮਾਜਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੌਕੇ
- ਹੋਟਲ, ਰੈਸੋਰਟ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।
 - ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਸੇਵਾ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
-

3.

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ (Negative Social Effects)

3.1

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ (Cultural Interference)

- ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ, ਭੋਜਨ, ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰ ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦੇ ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਬੌਝ ਨਾਲ ਬਦਲਦੀਆਂ ਜਾਂ ਮਿਟਦੀਆਂ ਹਨ।

3.2

ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ (Inflation in Local Prices)

- ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਕਾਰਨ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਦੈਨਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੀਮਤਾਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3.3

ਸਮਾਜਿਕ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਘਾਟ (Social Disparities)

- ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਫਰਕ ਵੱਧਦਾ ਹੈ।
- ਕੁਝ ਨਿਵਾਸੀ ਟੂਰਿਸਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਕੁਝ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

3.4

ਅਣਚਾਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ (Unwanted Social Changes)

- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਅਸਰ।
- ਮੂਲ ਨੈਤਿਕਤਾ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਇਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

3.5

ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਯੁਵਕ ਸੰਬੰਧ (Gender and Youth Issues)

- ਟੂਰਿਸਟ ਆਕਰਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨੀ ਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੱਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਉਮਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਟੂਰਿਸਟ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰਿਵਾਜ਼ ਤਿਆਗਦੇ ਹਨ।

3.6

ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ (Impact on Family Life)

- ਬਾਹਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੱਧ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਨੈਕਰੀ/ਵਪਾਰਕ ਮੌਕੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਨੌਜਵਾਨ ਨਿਵਾਸੀ ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦੀ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

4.

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਤੀਜੇ (Consequences for Residents)

1. ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਘਾਟ – ਮੂਲ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ਼ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ।
2. ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ – ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਵੱਧਣਾ।
3. ਸਮਾਜਿਕ ਤਣਾਅ – ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਗੁੱਸਾ।
4. ਯੁਵਕਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ – ਨੌਜਵਾਨ ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ।
5. ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ – ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਘਰੇਲੂ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ।

5.

ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਤਰੀਕੇ (Mitigation Measures)

1. ਸਥਿਰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ (Sustainable Tourism Practices)

- ਟੂਰਿਸਟਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ।

2. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਰੱਖਿਆ (Cultural Preservation Programs)

- ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ।

3. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ (Awareness Programs)

- ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਨਾ।

4. ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰਿਕ ਮੌਕੇ (Community Involvement)

- ਟੂਰਿਸਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ।
- ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਤਣਾਅ ਘਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਫਾਇਦਾ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰ:

ਟੂਰਿਸਟ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੌਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਘਾਟ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਤੇ ਯੁਵਕਾਂ ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਥਿਰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

—0—0—0—0—0—0—